СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 232. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 6. жовтня, 1926. VOL. XXXIV. No. 232. Jersey City, N. J., Wednesday, October 6. 1926. THREE CENTS

КОНВЕНЦІЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ

ДІТРОЙТ, Мишиґен, 4. жовтня. — Нині рано отворено врочисто 46. річну конвенцію Американської Федерації Праці.

Конвенцію привитали мейор міста Смит та місцеві юнійні урядники. Їм у відповідь виголосив довшу промову Вилием Ґрін, президент орґанізації. Бесідник вказував на те, що конвенція зібралася в одному з найбільших фабричних міст Америки, котре однак не має як слід зорґанізованих робітничих юній. Осудивши такий стан, Ґрін заявив, що Федерація Праці не перестане своїх дальших зусиль, поки робітництво Дітройту не буде зорґанізоване.

Він виступив острими словами проти політики капіталістів проти робітничих орґанізацій („отвертої шапи") та заявив, що ся політика мусить упасти під згідним напором робітництва, яке стоїть за независимість і право орґанізуватися.

Він осудив далі так звані компанійні юнії та говорив, що юнії поведуть проти них далі безпощадну боротьбу.

Він вказав теж на потребу піддержання великих страйків на сході Злучених Держав, як для страйку ткальняних робітників у Пасейку й для кравецьких робітників у Ню Йорку.

На конвенцію зявилося богато делеґацій робітничих юній Анґлії, Канади й Мексика.

Ковенція буде тревати, здається, десять днів.

СТРАЙК „ВІНДО-КЛІНЕР"-ІВ ПОЧИНАЄТЬСЯ СТРІЛЯНИНОЮ.

НЮ ЙОРК, 4. жовтня. — Нині рано почався великий страйк робітників, занятих чищеннем вікон.

На розі 34. улиці й Бродвею поліційний урядник Джан Бродерик став розганяти громадку страйкарів. Поліція пігнала за кількома з них аж на 23. вулицю, де один зі страйкарів почав бійку з помивачем вікон, котрий мив вікна в камениці, не дивлячися на страйк. Кулачна бійка межи поліцією а страйкарами перейшла незадовго на стрілянину. Віддано кілька вистрілів, але не ранено ними нікого. Поліція арештувала 13 страйкарів, яких суд випустив на волю за кавцією в сумі 50,000 долярів.

ПОМАГАЮТЬ СТАВАТИ ГОРОЖАНАМИ.

НЮ ЙОРК, 5. жовтня. — Після звіту Ліґи для Американського Горожаньства (Ліґ фор Америкен Ситизеншип) за послідний рік ся орґанізація помогла за один рік 12,684 особам стати горожанами Злучених Держав. В сьому році вона сподіється дати таку допомогу півтора разів більшому числу.

ПОВСТАННЄ ІНДІЯНСЬКОДО ПЛЕМЕНИ В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО, 5. жовтня. — Федеральні війска побили індіянських повстанців проти федерального уряду Мексика. Битва розігралася коло міста Сантіяґо в стейті Дуранґо, яке повстанці були заняли, але з котрого федеральні війска їх вигнали.

На чолі повстанців стоїть Леон, член орґанізації Лицарів Колумба. Поліція арештувала за звязь з повстанцями 2 священиків та 18 світських людий.

Уряд Мексика вислав до Злучених Держав комісію на закупно літаків й бомб для боротьби проти Індіян, підбурених католицьким духовеньством.

ГРОМАДА НАСИЛЬНИКІВ ПЕРЕД СУДОМ.

МИНІОЛА, Лонґ Айленд, 4. жовтня. — Нині поставлено перед повітовим судом 10 молодих мущин, обжалованих за насильство над двома дівчатами, якого вони мали доконати в ліску недалеко від Лейквила, на Лонґ Айленді. Девять з них признало себе винними і суд видасть проти них присуд у найблизчу пятницю, а один з них, Д. Стодольський, до вини не признався і буде суджений лавою присяжних суддів. Межи тими, що призналися, є Осип Ґрущак, Франк Гопек, Степан Метолінський, Станислав Подґурський, Станислав Рутковський, Г. Островський, Стан. Цивінський та Каз. Цивінський.

ДЕМОНСТРАЦІЯ В ЧІЛЄ ЗА САКО Й ВАНЦЕТІ.

САНТІЯҐО, Чіле, 4. жовтня. — Півтора тисячі людий брало участь у демонстрації проти присуду на італійських іміґрантів Сако й Ванцеті судом американського стейту Месечузетс.

МОДНІ КРАВЦІ ВИХОДЯТЬ НА СТРАЙК.

НЮ ЙОРК, 4. жовтня. — Робітники яких двайцять модних склепів на Пятій Евеню видали заклик до страйку, який має початися завтра рано.

Страйк сей мав початися ще минувшого понеділка, але тоді почато переговори, які ось тепер розбилися. Юнія каже, що підприємці приготовляються до радикальної росправи з робітниками і в тій цїли набрали до своїх шап велике число приватних зоружених детективів. — Се перший страйк у модних шапах на Пятій Евеню, наймоднійшій улиці Америки.

СЕНАТОР БОРА ЗА ПОЛІТИКОЮ КУЛИДЖА.

ВАШИНҐТОН, 4. жовтня. — Сенатор Бора, голова сенатового комітету для заграничних справ, похвалив публично тверде становище президента Кулиджа в справі приступлення Злучених Держав до світового суду при Лізі Народів. Се становище, на його думку, викличе боротьбу в републиканській партії, але воно поможе президнетови, бо західні стейти стоять власне за таким становищем.

БЕСАРАБІЯ ВИМИРАЄ ВІД ГОЛОДУ.

За відомостями румунської ґазети „Універзул" (орґан охранки) з 12. вересня ц. р., посуха, що останніми роками безперестанку гуляла по Бесарабії та Молдавії, привела до майже цілковитого зубожіння селян. Все, що мало село до їжі собі й тварині, пішло за безцін до рук багатіїв, спекулянтів, то-що, мертвого й живого інвентарю на селі майже зовсім немає. Населення декілька років уряд годуеть лишень хлібом з маїсу, т. зв. мамалиґою. Навіть, коли ця мамалиґа гарна на якість, то й то вона заподіює велику шкоду людському шлункові. По де-яких повітах бракувало навіть цієї мамалиґи. Зареєстровано цілу низку смертних випадків „від виснаження". Уряд „допоміг" в той час декількома ваґонами маїсу та невеликою кількістю борошна. Але, оскільки селяне не мали другої страви, крім мамалиґи, то це, в свою чергу привело до поширення хвороби, т. зв. пелягри. Тепер хвороба так розпросторилась, що уряд змушений відпустити на боротьбу з нею 4 міліони леїв (35—40 тис. карб.). Коли навіть орґан охранки бє на сполох, виходить — справа не легка.

ПРОЄКТ НА ЗНИЩЕННЯ ПРЕСИ.

До публичного відома продерся проєкт пресового закона, який рада міністрів Польщі державла в тайні, щоби поставити громадянство перед доконаним фактом, а який свідчить, що уряд Бартля повертає до найреакційніших методів гноблення вільности слова і друку.

Проєкт постановляє, що адміністраційні власти першої інстанції мають право не лишень конфіскувати, але також закривати часописи, — значить, що кожний староста, чи кожний комісар поліції на основі цього закону буде міг робити з опозиційною пресою, що йому подобається. Кромі цього новий закон поширює відповідальність на головного редактора, найменша вязнична кара за пресове переступство предбачується на місяць вязниці, а найменша кара на видання виноситиме 1.000 злотих. Все те значить закнеблювати уста і зліквідувати вже й так гноблену українську і взагалі опозиційну пресу, щоби радикально припинити всі скарги, всі жалоби, щоб не допустити до реєстровання фактів, які є ганьбою для польської держави.

ПОСТАНОВА ГОЛОВНОЇ УПРАВИ РІДНОЇ ШКОЛИ.

Головна Управа Рідної Школи здобулася в боротьбі за українське шкільництво на рішучий крок. Дня 10. м. м. на засіданню ухвалила, що з початком шкільного року 1926/27 обовязує в українських школах виключно українська мова як урядова.

Оголошення цеї ухвали сконфіскував польський прокуратор.

„ПРОСВІЩАЮТЬ" УКРАЇНЦІВ

За відомостями ужгородської „Свободи", ґазети християнсько-народньої партії, на сьогодня на Підкарпаттю поза школою нараховується близько 30,000 українських дітей шкільного віку. По богатьох селах припадає всього один навчитель на яких 100—120 дітей. Що правда це — не дивина, бо трапляється багато сіл, де при 300—400 дітях шкільного віку не збудовано будь-якої школи. Це й зрозуміло, бо чеським культуртреґерам не залежить на тім, аби нести світло межи наш нарід на Підкарпаттю. Чого краще: за ввесь час свойого панування на Підкарпаттю вони не заснували ні однісінької школи. Якраз навпаки, — у населення відібрано низку шкільних помешкань під чеські школи, де часто-густо вчиться якийсь десяток дітей, а то й менше.

Не краще і в справі середньошкільної освіти. З помежи тих стипендій, що їх уряд приділяє для середньошкільників, не видно такого, щоби з них користали Українці, — жадної стипендії Українець не одержує від уряду. Навчання дітей Українців по середніх школах з огляду на високу оплату (що найменче місячно 300—400 чеських корон) стає зовсім неможливим.

ЯК СТОЇТЬ СПРАВА З АМНЕСТІЄЮ В ПОЛЬЩІ?

У відповідь на загальне домагання міліонів, на крик розпуки батьків, матерей, жінок і дітей в справі амнестії, „санаційний" уряд Польщі відповів репресіями супроти амнестійних комітетів, в яких брали участь всі поступові партії Польщі.

Варшавська поліція впала до помешкания і перевела трус у посла Баліна, секретаря „Міжпартійного Комітету для боротьби за амнестію" і забрала амнестійні матеріяли.

10. м. м. переведено таку ревізію у члена „Міжп. Комітету для боротьби за амнестію" і голови партії „Народня Воля" ред. К. Вальницького і в ред. тижневика „Воля Народа", забираючи всі письма в справі амнестії.

Щоби залякати провінціональні амнестійні комітети і репресіями припинити леґальний рух за амнестією, у звязку з тими ревізіями появився в польській пресі півофіціяльний комунікат про відкриття „комуністичного гнізда" і „комуністичної друкарні".

ПРЕСА — ВІДДІЛ ПОЛІЦІЙНОЇ СЛУЖБИ.

За вірну службу чеським гнобителям останніми часами на редактора „Карпато-русского Вестника" (орґан аґрарної партії) призначено Бескида, що до останнього дня служив жандармем. Годі вже бавитися в незалежність преси, пора, виходить отверто сказати, чию службу вона робить.

Ну, що-ж, може так і краще буде!

НАРОДНИМИ ГРІШМИ РОСПЛАЧУЮТЬСЯ ЗА ВИБОРИ.

Недавно депутат Підкарпатської України до чеського парляменту, соціял-демократ Нечас з посольської трибуни розповідав про те, як саме торік було росподілено насіньову допомогу поміж селянським населенням. Всього для цеї цілі чеський уряд асиґнував 600,000 чеських корон (біля 35,000 карб.) Це одначе не означає, що гроші попали дійсно на допомогу селянській бідноті. Аж ніскільки! Гроші було віддано до аґітаційного фонду аґрарної партії, а вже ця остання любісінько собі росподілила грошики так, як то їй хотілося. Правління аґрарної партії росплатилося цим насіньовим фондом за останні вибори: Хто голосував за аґраріїв, той мав допомогу, а хто був такий нерозумний, що віддав голос якійсь инщій партії, тому про допомогу нема чого й думати. Так, наприклад, село Ґорішні Верецьки не одержало ні копійки тої позики, бо аґрарна партія відібрала там під час виборів яких 25 голосів, сусіднє-ж село Долішні Верецьки, де аґрарії мали аж 386 голосів, відібрало чималеньку позичку. Низки неврожайних округ було при росподілі тої позики зовсім забуто і то просто тому, що вони за виборів не пішли за аґраріями, а тимчасом значну частину тої позички було віддано ужгородській окрузі, хоча багато громад цієї округи й заявляло, що ніякісінької шкоди від неврожаю вони не зазнали.

ЯК „ХАЗЯЙНУЄТЬСЯ" ЗА РУМУНСЬКОГО ПАНУВАННЯ.

Румунська ґазета „Аріус" від 10. м. м. повідомляє, що надії на блискучий врожай на Бесарабії не справдилися. Пшениця ні кількісно, ні якісно не вдалася, маїс і виноград ще не дозріли і ґадати про врожай ще дуже зарано. Причини такої невдачі слід шукати не де инде, як в браку ремаменту. Два роки вряд селянин — говорить ґазета — голодував, — тепер у нього ні плуга, ні серпа, ні худоби. В посушливі роки селянин за безцінь збув свій скот і вже не зможе купити нових пару волів, бо замісцв 2,000 лей, йому доводиться платити тепер багато й багато тисячів тих лей.

ГНОБИТЕЛІ ЖАХАЮТЬСЯ НАВІТЬ САМОЇ НАЗВИ „ПІДКАРПАТСЬКА УКРАЇНА".

За відомостями „Карпатської Правди" міжнародне свято робінничої молоді відбулося на Підкарпаттю цього року досить жваво. Подекуди в демонстраціях брало участь понад тисячу люду. Так у Мукачеві демонструвало 1,500 чол., в Севлюшах 700, в Іршаґу понад 700 чол. В Серні поліція заборонила свято; підчас демонстрації прибув загін жандармерії. Поранено декого з учасників демонстрації. В богатьох місцях, нпр. в Ужгороді, поліція забороняла промовцям вживати навіть саму назву „Підкарпатська Україна".

ПОЛЬЩА В КЛОПОТАХ

ВАРШАВА, 4. жовтня. — Кабінет Пілсудского заалярмований тим, що Польща тратить на світових ринках всякий кредит. Супроти цего міністерство видало стейтмент, в якім доказує, що Польща економічно стоїть дуже добре та що її вивіз до Фінляндії виносив за послідний рік 10,000,000 злотих, сєбто перевисшив десять разі вивіз з минулого року.

Заразом ходять слухи, що дипльоматичні кола чужоземних держав ставляться з великою резервою до нового уряду. Знова президент сойму Ратай мусів виїхати до Познаня, щоби успокоїти познанських промисловців, які дуже незадоволені зі змін. Міністра заграничних справ Залеского ще не затверджено міністром і це рівнож дає широку тему до ріжних поголосок, які непокоять політичні партії.

Велике негодованне викликує побитте посла Здзеховського офіцирами Пілсудского за те, що він піддав критиці поступованне маршалка. Здзеховскі лежить смертельно хорий і нема надії, щоби вратував життє.

А податків населенне рівнож не хоче платити. За той рік не заплачено 100,000,000 злотих податку, що цілком зрозуміло підриває касу.

НІМЕЦЬКИЙ ЧАСОПИС В ПАРИЖІ.

ПАРИЖ, 4. жовтня. — По 12-літній перерві почав виходити в Парижі німецький дневник, який виходив перед війною. З приводу вступлення Німеччини до Ліґи Націй, наступило формальне зліквідованнє французько-німецької неприязни і через те можна було приступити до відновлення видавництва німецької ґазети в Франції.

БУДЕННИЙ ВИЇХАВ ДО МОНҐОЛІЇ.

ЛОНДОН, 4. жовтня. — Доносять, що Буденний виїхав на Забайкалле разом з ґенеральним штабом. Думають, що Буденний хоче дати більшу поміч ґенералови Фенґови.

БАНДИТИ НАПАДАЮТЬ НА МІСІОНАРІВ В ХІНАХ.

ГЕНКОВ, 4. жовтня. — Американські місіонарі опинилися в дуже тяжкім положенню. Зі всіх сторін доносять про напади на них і вбийства. Вчера пірвали трох місіонарів а решта спаслася утечею. Місіонарі заплатили за військову охоронну асисту $153, але жовніри ті, як тільки побачили бандитів, повтікали.

СТРАЙК НА ЛОНДОНСЬКИХ ДОКАХ.

ЛОНДОН, 4. жовтня. — В тільбурських доках в Лондоні вийшло на страйк більше чим 2000 робітників по тій причині, що заряд порту не впустив до порту юнійного урядника. 15 великих кораблів не виїхало по причині страйку.

ПОБИЛИСЯ ПРИ ВИМІНІ ЗОЛОТА.

ТУЛЬОН, Франція, 4. жовтня. — Коли розійшлася вістка, що банк буде вимінювати золото по зниженій ціні, великі маси народу збіглися біля банку, щоби виміняти сховане золото і дістати давну ціну. Поліція робила порядок, але мимо того стиск був такий, що покалічено 30 людей, яких треба було відвезти до шпиталя.

В тім однім дни виміняно золота на 1,000,000 золотих франків.

ХОЧУТЬ ТАКИ РОЗСЛІДЖУВАТИ КВЕСТІЮ ВИНИ ЗА ВИБУХ ВІЙНИ.

ПАРИЖ, 4. жовтня. — Велику сензацію викликав тут консервативний орґан Журналь де Деба, який попирав всегда політику теперішного французького премієра Поанкаре, а який заявився за тим, щоби Франція згодилася на се, щоби розслідити перед міжнародним трибуналом квестію вини за спричиненне вибуху світової війни. Поанкаре, як відомо, обстоює такий погляд, що та справа зістала раз на все вирішена верзальським договором. А передовиця в Журналь де Деба підносить, що Франція не має чого боятися, бо документи, які оголосила Австрія і Німеччина, виразно занзачують, що обі ті держави готовилися до війни на сході. А це прещінь ясне, що війна на сході мусіла потягнути за собою загально-европейську війну. Се не є квестія вини народів, а тільки справа вини цісарських урядникiв, які спричинили війну.

БАЛТІЙСЬКІ ДЕРЖАВИ ПОБОЮЮТЬСЯ СОВІТІВ.

ГЕЛЬСІНҐФОРС, Фінляндія, 4. жовтня. — Зі слів одного з визначних совітських дипльоматів виходить, що совіти підуть війною на Польщу, коли вона захоче виступити оружно проти Литви. В разі війни совіти займуть в першу чергу прибалтійські порти Риґу і Реваль, бо Латвія і Естонія відносяться ворожо до совітів і совіти мусять себе забезпечити. Ці вісти дуже непокоять прибалтійські держави.

НОВИЙ ВИСОКИЙ КОМІСАР ДЛЯ СИРІЇ.

ПАРИЖ, 4. жовтня. — Генрі Понсе, новозаіменований високий комісар для Сирії, вибрався в дорогу, маючи з собою цілий дозен ріжних плянів що до розвязки сирійського питання. Між иншим має він проєкт Американця Емиля Морґіґа, який хоче, щоби Сирія остала далі під французьким мандатом, але щоби була злучена в одну країну, а не поділена, як досі, на три: Друзи, Ливан і Дамаск. Морґіґ заступає незалежну сирійську партію. Він збирав і давав фонди на допомогу Друзам в їх війні з Французами.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„РУССКІЙ" ПРО РАТУВАННЯ „КАРПАТСКОЙ РУСИ"

Якийсь Н. Павлович помістив в часописи Підкарпатських Украніців „День" статтю під заголовком „Основная Задача Карпатской Руси", в якій вказує на невиносимі умови культурного життя на Підкарпатській Україні, обвинувачуючи Чехів в нахабнім чехізаційнім поході, який зміряє до знищення культури підкарпатських Русинів.

Про ті справи ми вже нераз говорили, підносячи ті надужиття, яких допускаються Чехи на Підкарпатській Руси. Ми підносили рівнож потребу одної великої спільної протестаційної акції з боку американських Українців в обороні наших братів на Підкарпаттю, зазначуючи, що перід в тій акції повинні взяти в свої руки політичні і другі організації підкарпатських Українців, бо завдяки їх ухвалам і рішенням прилучено Підкарпатську Русь до Чехословаччини. Попри те повинні на нашу думку Підкарпатські Українці розпочати велику допомогову акцію на ратування української школи на Підкарпатській Руси, подібно, як ми збираємо і складаємо жертви на Рідну Школу в Галичині, на оборону нашого шкільництва перед польською польонізаційною стихією, а таку акцію поперли би радо всі Українці в Америці.

Та, щоби взятися за таке діло, треба не тільки охоти і зрозуміння ваги справи, але й певної національної свідомости. Треба хоч знати самому, яку це школу і яку це культуру хочемо попирати на Підкарпатській Руси. Треба знати, який саме національний постулят треба ставити перед чеським урядом і перед цілим світом. Треба в першу чергу тим, що хочуть ратувати підкарпатський нарід, визнаватися в тім: хто вони, чиї сини і якого народу діти. Чи вони окрема порода якогось невідомого досі в історії кількасоттисячного племени т. зв. Підкарпатських чи Карпатських Русинів, чи вони може Москалі, чи Словаки, чи частина великого українського народа.

Бо під тим зглядом панує цілковитий хаос, особливо тут серед еміграції з Підкарпатської Руси. Такий самий хаос як ось той, що панує в голові й того Н. Павловича, що береться ратувати на сторінках „Дня" Підкарпатську Русь перед Чехами. Він стає перед нами, як „русский". Після него „культурная боротьба на Підкарпатській Руси являється тільки частиною общерусского культурного питання". От і маєте Москвинз із Підкарпаття. Після него навіть те, що тепер назріває на Підкарпатській Руси, є тільки випливом того, що вийшло чи виходить з Москви. Відноситься те навіть до справи рідної мови. Про ту справу пише він ось що:

„В перші роки свого істнування совітська влада вела в національнім питанню подвійну політику. На словах проголошено національне самоозначення народів, но на ділі згідно з адміністративною централізацією проводилася ідея единства культури і заховувалася спільність літературної мови. Але постепенно положенне змінялося і совітська влада стала рішучо по стороні культурного сепаратизму України. Школи всіх категорій, від початкових до університетів, урядові заведення, а навіть вивіски мали бути на українській мові, при тім не мав це бути народний говір „малороссов", а штучно сфабрикований австрійськими професорами новий літературний язик, який названо: рідною мовою. Більше року вивчувалися совітські урядовці тої мови, проведено іспити і „чистку" і конець кінців, що можна було українізувати — зукраїнізовано.

„Та переміна це ніякий случай. Московські комісарі пішли на ту зміну по довгих ваганнях і за згодою ріжних громадянських ґруп. В дійсности справа малася так: Комуністична партія була змушена, а зглядно її змусили, шукати для себе якої небудь громадянської ґрупи, на яку можна би було певно опертися і яка в критичнім моменті не перейшла би в ворожий табор. Добачуючи незадоволення в широких масах, совіти прийшли до переконання, що на одних чекістах годі опиратися. З того скористали українські сепаратисти і між ними а совітською владою прийшло до умови, яку можна би назвати тихим договором, силою якого сепаратисти відказалися від всякої явної і тайної пропаганди проти комунізму і совітської влади і обіцяли їм служити не за страх, а за совість; за це московські комісари віддали сепаратистам в їх руки школу, всі культурні заведення і значну участь в адміністрації „Юга России".

Павлович подає далі, що українські сепаратисти прийшли до переконання, що тепер ще не можна збудувати самостійної України, тому задовольнилися тим, щоби на разі розбито единство „русской культури". А московські комуністи легковажать собі цю справу і не привязують до неї ніякого особлившого значіння.

Оттой сепаратистичний рух, що розвинувся на Великій Україні, або як автор пише на „Юге России", відбився і на Підкарпатській Руси. На нещастя корінні Карпатороссі-комуністи поїхали в Харків і коли приглянулися життю на Великій Україні, вернули звідтам цілковитими Українцями. І навіть зачали видавати по українськи комуністичну ґазету на Підкарпатській Руси, хоч вона досі виходила на мові московській. Почали друкувати по українськи, бо так їм, по словам Павловича, наказала Москва.

От таких нісенітниць наплів Павлович цілу купу. Хоче боронити Підкарпатську Русь перед Чехами і чехізацією, а видить властиве лихо в українстві, а не в Чехах. І чи можливе, щоби такі люди могли ратувати Підкарпатську Русь? Таж в першу чергу треба їм позбутися хаосу, який істнує в їх власних головах, а по тім допера будуть могли братися до уздоровлення відносин на Підкарпатській Руси і до боротьби з чеською язвою.

ЗПОЗА ТЮРЕМНИХ КРАТ.

У справі звірського вбивства Романа Венклера у львівських поліційних арештах, воєвідський уряд видав нарешті по двотижневій мовчанці офіціяльний комунікат, в якому подано, що власти „зарядили негайно відповідне адміністраційне слідство", а також „негайну судово-лікарську секцію тіла", але й на тому обмежується, не подаючи подробиць отсего жахливого тюремного злочину з огляду — як кажеться в комунікаті — на „тайність карно-судового слідства"! Знаємо вже, кому й на що потрібна отся „урядова тайна"! Мабуть не на те, щоби покарати, але на те, щоби оправдати злочинців. Що польські власти вже тепер намагаються скрутити карк цілій справі й затушувати цей новий злочин польської тюремної системи, слідство хочби й з того, що львівська прокуратура безоглядно конфіскує всі часописні вістки, які розяснюють цю подію. Відай теж ізза „тайности", але хіба не судового слідства, а тюремних злочинів...

* * *

Львівські часописи поміщають такий лист 59-літнього політичного вязня Степана Вовка з тюрми у Віснічу (Західна Галичина):

„Прошу помістити в своїй часописи отсих кілька виразів. Може воно буде не до пуття, та не дивота, бо вже томлюсь у гнилих смердячих мурах скоро четвертий рік. По затвердженню мого вироку, 15 літ тяжкої тюрми, дня 8. квітня минулого року, перевезли мене з тюрми Бриґідки до закладу у Віснічу. Не заявили мені ані на пять мінут наперед, щоби я приготовився. Без куска хліба, а холоді й голоді, відправили мене і товаришів на місце призначення. Була холодина й місцями сніг, а треба було йти пішки з Бохні до Вісніча, 12 кільометрів під гору. Я прозяб, був у лихорадці. Почав на другий день проситься до лікаря. Та ось, як мене у відповідь полічили. Виволочено мене з келії, щоби завести до темниці. Треба було йти через три коритарі. Поки дійшли, то може 15 разів падав і вставав. Що підведуся, то знова з заду бють у шию та пригоrouteломшують до землі. На подвірю стояв страшний злочинець, вязень „Чорний", чоловік сильної будови тіла. Він схватив мене мов залізними кліщами за шию, здавив, що я зсинів та тягнув так як пса до темниці. Шпурнув мною, аж кости затріщали, сам вже не міг я встати. Півели мене і скули так сильно руки, що залізо протяло шкіру, аж кров виступила. Вечером, коли стемніло, прийшли знова, витягнули на коритар, розкули руки а закули ноги. Вкинули до темниці, закинули на мене деку, одні сіли на мене, а другі били ключами, кулаками, копали обцасами без милосердя... Оттак скатували мене, змасакрували, що тіло було чорне, як земля — і до нині не знаю защо. Аж за 14 днів збили з мене кайдани і вивели з темниці, але засадили в поєдинчій келії. Звертаюся до публичної опінії, подаючи до відома мою кривду і розпуку. 26. VI. 1926, тюрма у Віснічу".

Лист цей говорить сам про себе, говорить більше ніж цілі писані книги. Якіж нікчемні супроти цего малого письма є обємисті звіти „тюремних місій і комісій" пана Тугута і йому подібних оборонців польської тюрми!

* * *

Рівнож у львівській пресі поміщений лист політичної арештантки Галини Штайн, яка вже півтора року перебуває у слідчій тюрмі в Луцьку, польська прокуратура в цілости сконфіскувала. Значить, відносини в луцькій вязниці не кращі, як у Віснічу, коли про них навіть написати не вільно! Галина Штайн хора є на серце і має сильно розвинену чахотку. В тійже тюрмі кількох політичних вязнів плює вже кровю! Голодуючого десятий день Нестора Хомина вивезено 10. серпня серед ночі з луцької тюрми в самому білю аж до тюрми в Ковлі.

* * *

Молодий і талановитий поет Василь Бобинський сидить уже кілька місяців у львівській слідчій тюрмі при вул. Баторія. Арештовано його, як відповідального редактора час. „Світло", за кілька сконфіскованих польським прокуратором статей! З огляду на важку грудну недугу арештованого, рідня поета звернулася до суду з проханням, випустити його на вільну стопу за грошевою порукою. Як відомо, в культурних краях тяжко хорих вязнів випускають часово на волю без грошевої кавції навіть тоді, коли вони вже правосильно й остаточно засуджені! Але не те в Польщі! Львівський суд відмовив проханню рідні Бобинського і молодий письменник нищитиме дальше свій схорілий організм у вохких тюремних казаматах!

* * *

З поза важких залізних крат польських вязниць раз-у-раз видирається трівожний крик побиваних, тортурованих, убиваних на смерть людей. Трівожний, передсмертний, останній стогін болю неповинно катованих, що лискавкою прошибає стократь стережені грубі тюремні мури, вдаряє громом у людську совість, і потрясає нею до самого коріння, до самих основ людської душі...

Жахливі вісти несуться із польських вязниць. Одна одну здоганяє — одна тюрма перевисшає другу у тортурованні запроторених у неї вязнів. До безконечного ряду замучених і закатованих у польських тюрмах людей, відомих і невідомих, знаних і незнаних для загалу, приходять день-у-день безперервно нові жертви, нові мученики ганебної системи, ганебного звірства... Попри окрівавлені трупи Данила Ткачука, Ольги Бесараб, Туртельбавма, Константина Чвалинського та инших стає, незастигле іще, скатоване тіло Романа Венклера, яко оден страшний акт обвинувачення сучасної польської тюремщини, сучасної Польщі цілої...

Не довго істнує обновлена польська держава — вісім літ щойно. Усего — навсего вісім літ минає з того часу, коли чужими руками, чужою працею видвигнено польське громадянство з низини нікчемного полурабства до висоти державної нації, коли з царських та цісарських передпокоїв майже на силу виведено його на колись власновільно затрачений шлях повної свободи. Обновлено державу, обновлено Польщу та в її вольні власні руки передано повноту влади над собою, над своїм життям! Ба! не лише над своїм, але й над життям инших що теж хотіли бути вольними перед восьми роками і хотять ними бути ще й нині...

Вісім літ — це не багато часу! Але навіть отсей розмірно короткий час уповні вистарчив польському громадянству, щоби з поневоленої нації стати народом - гнобителем. Вистарчив отсей короткий час на те, щоби недавні полу-раби присвоїли собі у цілости найбільше жахливі методи національно-політичного неволення, від „законного" тюремлення і не менше „законних" розстрілів та шибениць починаючи до страшних нелюдських масакр політичних вязнів включно. І вистарчив цей короткий час восьмох літ, вистарчив аж надто, щоби в основу молодої освободженої польської державности покласти стократь окрівавлену систему вирафінованого національного гнету.

Найбільша опора цієї системи гноблення: тюрма — польська тюрма із усіма страхіттями — за цих недовгих вісім літ дійшла до небувалого досі ніде розквіту. Польська тюремщина, хоча така іще молода, вспіла за отсей короткий час затьмити усі грозою переймаючі звірства і злочинства доконувані на протязі багатьох десятиліть в тюремних казаматах царської колись Росії! В анналах царської тюремщини, тої самої тюремщини, од якої здрігалося ціле людство, тільки тут і там знайдете випадки звірських тілесних знущань, тільки тут і там піднімався протест до крайности доведених політичних вязнів, у виді голодового страйку.

Пригляньтеся польській тюремщині! Прислухайтесь до жахливих вістей, що їх несе із відтам хвиля за хвилею! Із кожної тюрми, з кожнього судового арешту, з кожного поліційного закамарка, з кожної вязничної келії та тюремного льоху, із відусіль, прориваєтся оден прошибаючий крик „законно" й беззаконно тюремленої людини, що її фізично тортурують і добивають посіпаки польської державности! Фізичні побивання вязнів, фізичні знущання над безборонними людьми: над молодими, над стариками, над жінками й дітьми, — вирафіновано жорстокі тортури, на яких вид здрігнулибся навіть середновічні інквізитори — це все, в сучасній Польщі, не поодинокі випадки і не спорадичні одірвані від себе факти, а постійне явище, оден безперервний і безконечний ланцюх, закріплена метода, що воцарилася в польській тюрмі, в цій найбільшій оборонній фортеці польської державности.

Не досить, що цілі зграї умундурованих польських хуліґанів вганяють за людьми і тровлять їх, неначе гончі пси панську звірину; не досить, що над затурканими й заляканими жертвами такого тровлення твориться осоружну комедію „законного суду" з необхідною театральною обстановкою та нікчемними фіґурами невідступних провокаторів, кривоприсяглих свідків і „патріотично" настроєної паркетової публики; не досить, що на основі такого „суду" позбавляється людей волі на довгі-довгі роки, запроторюється їх у вохкі вязничні келії, в темні підвали тюремних казамат; не досить, що кожний, хто тільки раз попав у таку тюрму-гробницю заздалегідь засуджений є на повільну смерть, на повільне конання, — ні, не досить іще того! У добавок всего ці жертви польської тюремщини, начеби іще за мало прибивані були на душі й на тілі, переносити мусять у поліційних і судових арештах і в тюрмах ціле пекло фізичних тортур і знущань.

Політичний вязень в Польщі, це вільна птиця, вільна безпанська дичина, це предмет вийнятий зпід усякого права, зпід охорони. І кожному, хто лише зодягнений є в однострій польського урядовця і в кого над садистичним лобом припнята бляшана відзнака „вільної" Польщі, можна зробити з ним, що тільки любо забагнеться. Високий чобіт і понабивані залізними цьвяхами запятки є достаточною леґітимацією, яка кожного посіпаку управляє вистискати глибокі рани на змореному тілі політичного вязня. Такому вязневі можна розтовкати в одвірках пальці, можна вогнем припікати ноги, можна викручувати руки, вибивати зуби, колоти під нігті, розторощити щоку, ломити ребра, розтовкти голову, можна в кінці політичного вязня затовкти на смерть; заколоти штиком, застрілити або й повісити у його власній келії...

Політичного вязня в сучасній Польщі, вязня здебільша інтеліґентного та громадянсько зрілого, побивати й забити може перша ліпша півграмотна зволоч, що вважає себе покликаною на оборонця польської державности, на оборонця істнуючого „правопорядку". Вільно в політичних вязнів впоювати побоями засади польської державности поліційним агентам, комісарям, ключникам, сторожам, вільно робити це судовим урядовцям, вязничним водоносам, а навіть тюремним посмітюхам.

Ні оден волос не впаде їм за це з голови, ніхто в Польщі не потягне їх за це до відповідальности! Навряд! Ціла Польща: правительство, сойм, преса, громадянство, політики й дипльомати, учені й письменники — всі вони — при найменшому протесті стають одностайною лавою по стороні жахливих тюремних злочинів та їхніх виконавців. Коли цего вимагає державна й національна польська „честь", бо справа занадто голосна, то в такій оборонній акції вживається всяких засобів: пропаґандистичних поїздок патентованих демократів типу Тугута і комісійних та лікарських свідоцтв свідомо фальшованих професорами університету, як це мало місце прим. у справі Бесарабової, і т. п.

Чомуж це всі вони, усі без виїмку, ціла Польща стає в обороні тюремного насильства, тюремного терору? Чому кожний голос протесту з тюрми намагається Польща заглушити карою темниці? Чому протестуючих проти цієї нелюдської тюремщини громадян поневолених народів польський уряд тащить перед своїх прокураторів?

Насильство і терор, грабіж та убивство — це первоначальний гріх обновленої Польщі, на якому вона побудована, на якому вона опирається. Насильство й терор, це той одинокий елемент, яким споєно сучасну Польщу й яким перейшло ціле польське громадянство від найвищих верхів аж до самого низового мряковиння, від державних мужів до тюремних сторожів та посмітюхів. Без нього істнувати вона не може — і тут скривається тайна завзятої оборони тюремного терору, тюремних знущань.

Доки істнує Польща — доти з польських вязниць лунатиме трівожний голосний крик побиваних і катованих людей. І доки вона істнує, польські тюрми не перестануть бути страшним тереном середновічних знущань, не перестануть бути катівнею людей, а ганьбою людства.

Безконечні ряди неволених і тортурованих політичних вязнів, своєю кровю, своїм геройським мученицьким життям, записують одну із найбільше жахливих сторінок людства: історію, записують горіючими/нестертими буквами історію варварського гнету сучасної Польщі. Вони й запишуть на звалищах тюрми її кінець, як день свойого визволення.

„Український Прапор"
(Берлін).

НА ПОМІЧ СТРАЙКУЮЧИМ В ПАСЕЙКУ, Н. ДЖ.

AKRON, O.

Відділ 295. Українського Народного Союза прислав $25.00.

В. Пільгуй, секр.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. „Любов", від. 45, отсим повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 10. жовтня, о год. 2-ій пополудни в льокали Тов. Укр. Амер. Горожан, 847 Н. Френклин ул. До полагодження є дуже важні справи. Буде справозданнє контролі. Упоминається довгуючих о вирівнаннє вкладок. Принимаєсь нових членів до Союза і Товариства. — М. Крамарчук, предс.; Д. Веселяк, кас.; М. Рибак, секр.

БРИДЖПОРТ, КОНН. Тов. Укр. Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і членниць, що мітинґ відбудеться в суботу, 9. с. м. в гали церковній під ч. 34 Beach St., точно о годині 7-ій вечер. Кождий член зобовязаний приходити на час і кождого місяця свої вкладки платити, а не затягати з місяця на місяць. Рівнож ті члени, котрі ще не дали своєї жертви на Сиротинець при У. Н. Союзі, щоби на сім мітинґу зложили, щоб вислати в призначене місце. Т-во приймає в сім місяци до У. Н. Союза без оплати вступного, тож користайте з тої нагоди і впишіться поки не за пізно. — Мих. Галькевич, секр. фін.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Отсим подається до відома всім членам Бр. св. Стефана, від. 221, що мітинґ місячний відбудеться дня 10. жовтня с. р. о год. 1-ій пополудни в гали церковній при Оклей і Райс ул. Приходіть і виповніть свої залеглости, бо сего місяця будуть члени виключені з У. Н. Союза, як не виповнять своєї залеглости. — Т. Кривовяз, рек. секр.

КЛІФТОН, Н. ДЖ. Тов. Українська Січ, від. 182, повідомляє, що звичайний мітинґ відбудесь о 2-ій годині попол. в неділю, дня 10. жовтня, в гали парохіяльній, 47 Hope Ave., Passaic, N. J. На порядку нарад є важні справи до вирішення, усі члени обовязані явитися на збори. Довгуючі члени, коли не прийдуть на збори і не вирівнають свої залеглости, будуть суспендовані з Тов. і У. Н. Союза. — М. Пипюк, предс.; Гр. Яськів, секр.

ВЕСТ ФІЛЯДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Згода, від. 62, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудесь о 3-ій год. попол., в неділю, дня 10. жовтня, в гали Тов. Згода, 6177 Ґленмор Евню. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Проситься всіх членів прибути на мітинґ. — В. Волчанський, предс.; О. Турінець, секр.

ЛАНКЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Василія Вел., від. 87, повідомляє, що чвертьрічний мітинґ відбудесь о 1-ій годині попол., в неділю, 10. жовтня, в гали парохіяльній на Ellicott Road. Уряд здасть справозданнє. Проситься тих членів, що іще не зложили жертви на Сиротинець, щоб на сім мітинґу зложили. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник $1.00. — Лукач Курило, предс.; Вас. Максимик, секр.

ВЕСТ ПУЛМАН, ІЛЛ. Повідомляється Сестр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 216, що річний мітинґ відбудеться в неділю, 10-го жовтня точно о годині 2-ій пополудни в галі парохіяльній. Повинністю є кождої членииці прийти на сей мітинґ, бо буде вибір урядничок і справозданнє з цілого року. Неявившася члениця заплатить доляра кари, а урядничка доляра і пів. — Олена Шпорлюк, фін. секр.

ЛОРЕЙН, О. Бр. св. Андрія, від. 128, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що мітинґ відбудеться, дня 10. жовтня, о год. 1-ій пополудни в гали церковній, 2445 Іст. 31-ша улиця. Проситься всіх членів прибути на мітинґ, бо є важна справа до вирішення, котра вже була порушена на кількох мітинґах. — Володимир Каршень, секр.

ОЛІЄН, Н. Й. Тов. Запорожська Січ, від. 363, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 10. жовтня о год. 2-ій пополудни. На сей мітинґ кождий член має явитися і особисто заплатити свою вкладку; переданої другим вкладки не будесь принимати. Рівнож повідомляєсь членів, що кождий член має принести з собою 50 ц. кари, а урядник доляра за се, що не зійшлися на три-квартальний мітинґ, через що мітинґ взагалі не відбувся. — С. Луцишин, пр.; Гр. Непорадний, кас.; Г. Підскальний, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

МОВЧИ-ЯЗИЧКУ, БУДЕШ ІСТИ КАШУ.

(Дальший голос з кругів греко-кат. духовенства).

Оттакої мабуть приповідки тримається еп. Богачевський. Не можуть з дива зійти люде, чому тепер, коли борба чим раз більше заостріюєся, коли ціла еміграція заняла рішуче становиско в обороні своїх ідеалів і в обороні своїх організацій, епископ ані словом не відозветься. Його „щирі" дорадники кажуть мовчати, і він сам думає, що певно перешумить буря і буде спокій і буде як бувало. Та він властиво від свого приїзду до Америки ще ані разу не відозвався до свого стада, не висказав своїх почувань, не потішив тих, яких дорога батьківщина терпить в польських кайданах, не показав теплого серця до поневолених, а любови до тих, що життє віддають в обороні рідного краю! Не відозвався ані одним словом, коли його витали на кораблі, а за него мусів говорити еп. прикарпатських Українців. Уникав всяких зборів, на яких мусів би відслонити свої почування. Не відповів ні словом, коли на самім початку робив йому острі викиди о. Курилло з нагоди ювілейного свята мітрата о. Жука. Говорили тоді, що епископ шамбелянови ніколи того не простить, що він відважився йому робити такі закиди. Та часи змінилися. Той самий шамбелян „розкаявся" і розпинаєся тепер за епископом, а болотом обкидує тих, що за правду борються! Не відзивається, як кажу, епископ навіть тепер, коли крайна пора ратувати церкву і дієцезію, коли треба скинути з себе гордість і заскорузлість та піти за наукою Христовою і покоритися дійсности і правді. Епископ ховаєся за широкі плечі редактора „Америки", органу „Провидіння", боронить свою мовчанку полісменами, щоби не станути око в око навіть з своїми — власними парохіянами! Така мовчанка епископа не зварить каші, а хиба наробить такої саламахи, якої не стравить ані епископ, ані редактор, ані його дорадники!

Чи не повинен він тепер скликати на конґрес всіх священиків і делеґатів всіх громад церковних? Чи не повинен він з ними порадитися в тій так важній хвилі? Чи не можна проломити цеї мовчанки, яка стільки лиха наробила? Чому не завернути з дороги, яка провадить у пропасть? Чому не признатися до страшних помилок? Чому не направити тої нечести, яку нанесено всім щирим Українцям? Чому не зірвати раз з рутенством і візантійством? Чому не стати разом з цілим народом до борби проти ляцьких, московських, румунських і чеських посіпак? Чому з цілим анродом не склонити голови перед памятею про національного ґенія Івана Франка?

Я переконаний свято, що доки цего епископ не зробить, доти будуть всі вірити в те, що епископ робить з наказу Варшави та що ми йому лише тоді потрібні, коли треба давати гроші! Та струна вже перетягнена і я боюся, щоби вона не трісла!

Священик.

ТРЕБА СПІШИТИСЯ, ЩОБИ НЕ БУЛО ЗА ПІЗНО.

Боротьба, яку викликав епископ др. Богачевський до спілки з д-ром Назаруком, роскрила людям очи. Нема тепер тут людини, що не розуміла би їх фалшивої роботи. Нарід переконаний, що епископ др. Богачевський не наш, що його прислала сюди Польща й Рим для своїх власних інтересів, а не для інтересів українського народа.

Нарід переконаний, що др. Назарук не має свого власного національного переконання і належить до тих, що за кождим посуненнем зміняють свою барву, або хто йому кине кістку, за тим біжить.

Серед найвірніших католиків зростає огірченнє з причини, що др. Назарук на сторінках „Америки" невинно накидається і плюгавить найвірніших синів України, котрі ціле своє життє страдали для нещасного нашого народа і то лишень тому, що вони не були єзуїтськими вихованками.

Велике невдоволенє панує з того, що владика до спілки з др. Назаруком взялися нищити орґанізацію Обєднанне, котре нас тільки труда й праці коштувало. Оба ті люде недавно приїхали зі старого краю та на жаль замісць мира, сіють за наші центи між нами роздор.

Богато українських родин перестало платити колекту на рутенську церкву і кажуть, що як владика, зі своїм спільником, не змінить своєї тактики, то вони перестануть давати гроші на всякі цілі. Дарма, що епископ видав розказ сколектувати $25,000.00 між українським народом на закупно рутенського монастиря в Ст. Луіс; питанне, чи люде дадуть центи на ворожі українському народови інституції. Нехай перше епископ Богачевський докаже, що він є українсько-католицьким епископом і що яко такий гармонійно з національно свідомим священством і народом, хоче працювати для добра й розвою українського народа і його церкви.

Раз наш народ покінчив зі всякими другими накидуваними йому назвищами, а приймив назву Український. Отже такою повинна бути школа, такою повинна бути церква, таким повинен бути і епископ.

Народ бачить усі сі хиби епископської політики, і починає вже тратити надію, що епископ навернеться зі злої дороги. Найвірніші сини церкви набирають переконання, що епископ заперся в своїм становищи та що ніяка людська сила його не зможе навернути на правдиву народну дорогу.

Коли се переконанне в народі вкоріниться, з того вийде для української католицької церкви велика шкода. Побачити се повинні вже тепер провідники сеї церкви та чим скорше повинні взятися сьому зарадити. Коли духовенство не скличе як найскорше зїзду сеї церкви, та не направить тяжких промахів свого епископа, то се духовенство лишень себе буде відтак мало винувати, як настане колись час, коли шкоди не можна вже буде направити.

М. Петрівський, Ст. Луіс, Мо.

З українського життя в Америці.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

Українська громада про прояви польської політики в Америці.

Українська громада в Перт Амбою, в стейті Ню Джерзі, не могла вже довше вдержатися, щоби не забрати слова про ці важні справи, що накипіли болем в кождій українській душі в Америці. Українська католицька громада була одною з перших, яка витала нового епископа Богачевського при його приїзді в Америку. Вона на нього поклала була гарні надії, що він ужиє свого впливу для оживлення не лишень церковного руху, але й національного життя по українських громадах. З великим здивованнєм, жалем і острахом слідила ся церковна громада нові прояви діяльности епископа Богачевського, і довго не покидала надії, що епископ Богачевський побачить свої блуди, признається до них та пообіцяє поправитися. По двох роках вижидання однак громада сю надію втратила, і тому вона рішилася бути першою українською церковною громадою, яка забирає слово в цій важній справі.

В тій цили українська католицька громада скликала на неділю, дня 3. жовтня, велике всенародне віче. З церковною громадою співділали й громаді помагали всі місцеві національно свідомі братства, сестрицтва й товариства, і завдяки тому в означенім часі, о 4. годині сполудня, велика саля Української Галі на Стейт Стріті була вже битком набита місцевими горожанами й позамісцевими гістьми, як з Елизабету, Линдена, Картерету, Байону, Нюарку й других.

Віче отворив гр. Йосиф Голиновський, вказуючи коротко на ціль віча. На його предложення збори однодушно вибрали предсідателем гр. Івана Ваверчака, котрий за згодою зборів покликав на секретарів гр. Пилипа Шуцького й гр. Пилипа Маника.

Перший промовив гр. Омелян Ревюк. Справа, яка тепер найбільше цікавить всю просто українську еміграцію, се питанне відношенн церкви до нації. Се не є питанне релігійне, а питанне політичне. Як таке воно має велике значінне для нації.

Справа стала пекучою через конкордат (угоду) межи Римом а Польщею. Основою для сеї угоди стало переконанне в Римі, що римо-католицька церква прийшла до переконання, що на випадок зєднання всіх українських земель у самостійну українську державу вона не зможе вже більше приєднати вірних та що лишень так довго, як над українськими західними землями панує Польща, зможе латинська церква добувати собі нових вірних. Се переконанне зійшлося з польською постановою використати окупацію західних українських земель для польонізації Українців. На тлі сього римського стремління до латинщення українських католиків і православних та польського стремління до польщення й повстала ся угода межи Польщею а Римом, що зветься конкордатом.

Сею угодою дає Польща католицькій церкві й католицькому священству широкі права й привілеї в справах маєткових, військових, податкових, і других. Зате ремська католицька столиця признає Польщу паном всіх загарбаних польськими арміями земель, зобовязується не пускати на становище священиків людий, які не є польськими державними патріотами, та обертає всіх католицьких епископів, якого обряду вони не булиби (латинського, вірменського й українського) на агентів польського уряду, які мають шпигувати серед духовенства в користь польської держави. Українське католицьке духовенство дістало від польської держави захорону для своїх маєтків і пенсій, але за те українські католицькі церкви мають стати огруддем для польської державної пропаганди, мають молитися за польський уряд як правний уряд українських земель, мають правити богослуження в день 3. мая, в сю памятку історичної Польщі, справляти богослуження „незнаному польскему жолнежу" і робити другі подібні польські національні шопки.

Український нарід обурений сим конкордатом. Обурений він на нього не через те, що польський уряд зробив його в імени польського народа, але через те, що тут польський уряд говорив в імени українських католиків, і Рим, який має признавати рівність народів, так з Польщею говорив. Балачка деяких оборонців сього конкордату, що, мовляв, проти конкордату не слушно виступати, бо нібито й українська держава зробила такий конкордат, є подлим викрутом українських Єзуїтів, бо українські державницькі стремління не мають на ціли загарбувати польських ні ніяких других неукраїнських земель і тим самим, коли навіть був український конкордат, то сим конкордатом українська держава не робила супроти Поляків такого насильства, як тепер робить польська над непольськими народами.

Український народ ждав слушно, що проти сього конкордату запротестують в першу міру українські католицькі епископи, коли вже не в імя покривдженого українського націоналізму, то хоч в імя покривдженої української церкви, якій конкордатом зроблено велику кривду, вже хочби тим, що їй заборонено навертати до себе Українців на українських землях, поза Галичиною. З жалем побачив український народ, що епископи, замісць протестувати проти конкордату, поспішилися заприсягнутися на вірність польському урядови після конкордату.

Український народ сподівався, що проти конкордату піднесеться протест на свобідній американській землі, де нема ні польських судів, ні польських тюрем. Та сей протест звів на ніщо ново присланий епископ для української католицької церкви. Сей епископ повів від самого початку польську лінію. Він проти виразних остережень своїх священиків підкопував допомогову акцію для визвольної української боротьби в старім краю. Він виступав проти організації Обєднання, яке сю акцію вело. Згідно з польською політикою на українських окупованих землях він учить наш нарід називатися назад русинами й рутенцями. Він виступив проти святковання памяти Івана Франка.

Українські церковні громади в першу чергу покликані запротестувати проти польської лінії епископської політики. На сі громади спаде перед історією відвічальність за поступки свого епископа. Український народ не виїмок під цим аглядом. Мали й другі народи таких своїх епископів, які виступали проти народної політики своєї нації, і мусіли їх нераз дуже радикальними средствами лічити. Польські епископи колись зраджували Польщу, але відколи польський генерал Косцюшко засудив на смерть трох польських біскупів, і двох з них повісив, від того часу ще не було польського епископа, який важивбися виступати проти національної політики Польщі. Нам таких радикальних засобів не треба. В Америці народ удержує своїх священиків без посередництва держави, і сею матеріяльною силою народ може провчити своїх епископів не гірше, як Косцюшко вчив стричком.

Другим бесідником був гр. Білоруський з Плейнфілду. Він заявив, що він є кревняком епископа Богачевського, але соромиться за його політику, яка приносить нечесть родині, церкві й нації. Найбільше огидною є політика епископа супроти свята 10. літної річниці смерти найбільшого сина галицької України Івана Франка. Своїм виступом проти сього великого духового провідника епископ показав, що він співчуває польському стремлінню вбити живого духа нашого народа.

Предсідатель зборів гр. Ваверчак поставив відтак під голосованнє резолюції, які збори приняли одноголосно, з тим, що резолюції мають бути подані до української преси, а епископ Богачевський і папський леґат в Вашинґтоні мають бути про них повідомлені. По відголосованню резолюцій предсідатель зарядив відспіванне гимнів „Ще не вмерла Україна" і „Не пора", а по їх скінченню замкнув збори.

Резолюції звучать:

Всенародне віче, скликане українською греко-католицькою громадою в Перт Амбою, Ню Джерзі, в злуці з усіми братствами, сестрицтвами й товариствами, яке відбулося в неділю, дня 3. жовтня, в Українській Гали, на Стейт Стріт, в Перт Амбою, ухвалило отсі резолюції:

1) Пятнуємо нову політику римської столиці, котра звертається на поміч польським окупантам західних українських земель, а проти українського народа, що бореться за визволення зпід польського панования;

З окрема протестуємо проти конкордату (угоди) межи Польщею а Римом, як змови проти українського народа та проти української католицької церкви;

Протестуємо проти насилання нам, українським еміґрантам в Америці, на епископів людий, які не дбають за українські національні ні церковні інтереси, але за інтереси ворожі нашому народови.

З осібна пятнуємо діяльність епископа о. д-ра Богачевського як шкідливу й ворожу українському нарови та українській католицькій церкві.

Пятнуємо його політику в справі целібату як політику змірену до златинщення української католицької церкви.

Пятнуємо його акцію проти Обєднання як заходи розбити допомогову акцію для старого краю.

Пятнуємо його акцію проти святковання 10-літної річниці смерти Івана Франка як спробу заслонити від українського народа те світло, що паде з творів Франка.

Осуджуємо боротьбу, яку розвів епископ Богачевський при помочи своїх редакторів, консисторії і своїх підхлібників серед священства як заходи на розбиття української іміграції.

Супроти сього ми постановляємо боротися всіми силами, які стоять до нашої розпорядимости, проти сеї нової польської інтриґи та нового польського проєкту на „знищеннє Русі". А саме:

Не дамо ані цента на Петрів гріш, то є данини на римського папу;

Не дамо ані одного цента катедратику епископови Богачевському;

Не дамо ані одного цента на духовний семинар, який хоче закладати еп. Богачевський, ані одного цента на місійний фонд, ані на ніяку другу збірку, яку заряджує епископ Богачевський або підлеглі йому люди або встанови.

Не будемо сих жертв давати так довго, поки буде істнувати конкордат (угода) межи Римом і Варшавою та доки в Америці не буде епископом людина, яка буде вести в церкві українську народну політику.

Взиваємо другі українські католицькі громади в Америці виступити разом з нами до боротьби проти сего нового замаху Польщі на український нарід в Америці.

Взиваємо членів консисторії епископа Богачевського та всіх українських католицьких священиків заявити публично, явно й славно, за ким вони стоять в сій боротьбі: Чи за Римом, Варшавою й Богачевським? Чи за українським народом?

Взиваємо українські церковні громади скликати собор церковних громад і священства, щоби разом вирішити, як далі повести боротьбу в обороні нашої церкви й народа.

Заявляємо, що вистоїмо як один муж при тих священиках і світських провідниках, проти котрих звернеться гнів Риму, Варшави й епископа.

Закликуємо другі українські церковні громади вистояти при тих, що стоять за народом, і в сей спосіб показати, що ми дозрілий народ і як свідомий народ йдемо солідарно й готові терпіти всі за одного й один за всіх, так довго, поки не буде сповнена воля нашого народа, поки епископ і Рим своїми ділами не покажуть, що вони признають, що українська католицька церква має служити українському народови та що український народ має рішати про свої церкви, як і про свою політику. Лишень сим способом ми станемо твердо на дорозі до побудування самостійної, единої, соборної народної української держави.

Пилип Щуцький,
Пилип Маник.

Др. В. Клодницький.

УКРАЇНА В 1918 Р. В ОСВІТЛЕННЮ АВСТРІЙСЬКОЇ ДИПЛЬОМАТІЇ

(5)

(Продовженне)

Точка 7.

Переступлення зобовязуючих вказівок та наказів як також їх невиконання карається головноуповноважненим в адміністративному порядку гривною до 3000 рублів, арештом до 6 місяців або видаленням з України.

Точка 8.

Головноуповноваж. прислугує право доповняти всі накази, видані губерніяльними командантами та отаманом міста, їх зміняти або уневажнювати: йому прислугують такі самі права, як названим особам.

Про всі цього рода розпорядки має він сейчас повідомити президента міністрів.

Замітка:

Проаналізувати компетенції уповноваженого С. Гербеля, мимоволі муситься сказати, що він на великанському просторі України мав диктаторські права. Мимоходом порівнавши власть гетьмана П. Скоропадського, якому сидів на шиї і наказував ген. Айхгорн (і Гренер) з правами уповноваженого, то побачиться „суверенність" України в руках німецьких та австрійських генералів. Рівнож „привілеї" дані Гербелеви свідчать про нездарність і всякий брак державницького хисту-розуму. Що за безглуздя предбачувати **„особливі случаї та неможливість одержання вчасних вказівок від київського уряду?!** Чи за часів режіму Скоропадського не було радія, телеґрафу, телефону, курієрів, літаків і т. п?! Такого ганебного політичного безглуздя не міг би допуститися навіть наймолодший адмініст. урядовець!

Д-р В. К.

Невдоволення Німців по причині „договору" з 22. V. 18, та компетенцій головноуповажненого, мало що не довели до конфлікту між Австрією і Німеччиною.

Як вже сказано, звісний „договір" був заключений без участи Німців і дальше він мав задобрити Австрію, котра в душі не погоджувалась зі самим переворотом П. Скоропадського та з договором Скоропадського з Німцями без відома Австрії.

Скоропадський отже боячись, щоб Австрійці його не повалили ради „свойого-престола" задобрює її „договором" з 22. V. і креуе зовсім непотрібно і безглуздно диктаторський уряд С. Гербеля, чим віддає другу половину України під заряд Австрії і сам від того часу стається іграшкою в руках генералів центральних держав. Скоропадський, що правда, має титул „гетьмана всієї України", від 2 червня признаний навіть центральними державами, території одначе у своїх руках не має. На коли ми ще пізнійше освітлимо настрої українських селян, партій України та проаналізуємо киринну роботу русифікаторів, котрі держались і попирали гетьманський режім, то на жаль прийдемо до сумних висновків, що державність за часів Скоропадського стояла слабше як колинебудь по упадку царату від 1917 р. до нині. Дивною річю являється твердження деяких незорієнтованих Українців нац. „переконань", що якби воно там не було, то всетаки за Скоропадського була українська держава. Ні, Братця, за часів П. Скоропадського найслабше стоїть наша державність, бо її переворот Скоропадського задав великий удар, котрий, як слушно це сказав проф. д-р Ганс Іберсбергер, притемнив і ослабив український національний ідеал.

Вернім назад до документів, котрі самі за себе говорять.

Телеґрама

граф Форгач

№ 520, Київ 4. червня 1918 р.

Місія фельдмаршляйтанта Фон Бельц (моя телеґрама 487 з 30. мая) довела до конфлікту з нім. групою війск генер. Айхгорна. Правдоподібно фельдмаршляйтант Бельц, підчас своїх відвідин у фельдмаршала Айхгорна та генерляйтнанта Гренера — до цих обох з ріжними маловажними справами, про які він задумував переговорювати з укр. урядом — але найважнійшу річ, питання маючого бути іменованим, укр. уповноваженого з далекоідучим кругом ділання фон Бельц промовчав.

(Дальше буде).

ЧИ МОЖНА БАЧИТИ ШКІРОЮ?

Чим висше розвинена яка жива істота, тим більше виспеціялізовані її функції, тим виразніший поділ праці. В одноклітинних а навіть у богато мякунів функції змислів розділені рівномірно й неозначено на цілій поверхні тіла. Отже ті звірята бачать, себто відчувають під впливом світла менше або більше означено, а годі при тому означити якесь окреслене місце шкіри. Висше розвинені сотворіння мають більше або менше досконалі звісні пять змислів. Вони бачать прим. лише очима.

Такий принайменше був погляд до найновійших часів. Тепер учені заперечують такий погляд. Уже тому кілька літ говорили вчені, що в будуччині вдасться людську шкіру на якімсь місці зробити такою вразливою, що вона буде рівнятися сітківці ока.

Таку гіпотезу проповідував французський учений Люї Фаріґуль, звісний у французькій літературі під псевдонімом Жіль Ромен. І лікарі й инші вчені займалися тим питанням, зосім незалежно від Фаріґуля, прим. Р. Сімонен і Жан Лябаді.

Вже віддавна звісно було, як легко можуть орієнтуватися в темноті люнатики, загіпнотизовані люде й ин. Дальше тверди (хоч наука загально не признавала цього), що деякі люде можуть відчитати письмо торкаючись лише його кінцями пальців, або таксамо можуть розпізнати якийсь рисунок, хочби він був у коверті. Коли отже — каже Фаріґуль — вдалося би удосконалити систематично такі здібности, і то не лише у т. зв. вразливих, але й у инших т. зв. нормальних, коли вдалося би здібности, обсервовані в темноті, осягнути в стані повної свідомости, то тоді сліпі могли би бачити догевної міри — хоч не очима.

Успіхи потвердили це твердження. Фаріґуль робив досліди на богато людях (а пізнійше і на собі самім). Робив це так, що тим людям завязував щільно очи. Також робив ці досліди зі зовсім сліпими. Через набуту вправу доповадив до того, що згадані люде навіть у темряві — отже в підсвідомости — а пізнійше й при повній свідомости могли бачити дуже добре — шкірою. Люде ці вже після кількох сеансів могли пізнавати форму й краску й відчувати велике письмо. Аж диво, як уміли розпізняти ріжні відтінки красок. Вигляд (форму) предметів пізнавали, не торкаючись їх, розріжняли їх величину таксамо, як колиб оглядали їх очима. Таксамо оцінювали віддалення простору, як колиб даний простір оглядали оком, хіба з тою ріжницею, що все всі предмети здавалися їм трохи під иншим кутом. Але й це уступало після деякого часу, після вправи.

Щоби бачити шкірою, — стверджує Фаріґуль — до того також треба світла, хоч менше як при нормальному баченню очима. Ба, деякі люде бачать навіть шкірою краще як очима. Прим. є парасолі непрозорі для ока, а для „паропитичного зору" парасоля з тогож самого матеріялу є прозора. Також здається сила розріжнювання красок є сильніша як при звичайному зорі. Так звані ультрафіолетні проміні (цебто такі, що лежать поза фіолетними) є для ока невидимі, затє для цієї другої нововідкритої форми бачення вони — видимі.

Осідком паропитичного зору (як це доказують недвозначно численні досліди) є людська шкіра. Самособою не всі части шкіри є однаково здібні до паропитичного бачення. Найвразливійшою є шкіра руки і пальців, потім слідують (при меншаючій здібности бачення): лиця (щоки), чоло, груди, шия (потилиця), рамена, литки. Спеціяльне місце займає слизка болона носа, що є дуже вразлива для красок (але не для форм). Здається, наче́б люде, з якими переводжено досліди, вміли пронюхати краску. Стверджував це незалежно від Фаріґуля багато літ тому психольоґ Ґольт.

Як жеж пояснити собі це (спитає читач), щоби можна бачити шкірою, коли тіло не має до цього мабуть спеціяльних органів? Щоправда, це нередчасно є ставити далекосягаючі теорії. Та, здається, дуже правдоподібним є твердження Фаріґуля, що в горішній шкірі є мікроскопічно малі органи, будовою похожі на очи. Звісні є малесенькі нерви, що йдуть у великій скількости в епідермі, але їх діяльність досі не є знана. Фаріґуль каже, що кождий такий організм має свого рода сітківку, вязку нервів на спосіб очних нервів і засіб для заломлювання світла. Кожде таке мікроскопічно маленьке око витворювало би малесенький образ баченого предмету, а поодинокі образи предметів належних до тої самої групи тих „очей" злучилися би в один образ, зовсім таксамо, як то є з очима комах (яких око складається з чисельних маленьких очей). Все повисше сказане зацікавило весь учений світ, тому можна надіятися в недалекій будуччині нових вислідів на цьому полі.

— Що, Степан оженився з тою старою багатою, поганою бабою?! Таж він усе говорив, що подружа задля грошей, то булоб останнє, що він зробив би!

— І правду говорив він. Відтоді він нічого не робить!

ЖАРТИ.

Мати: Івасю, ти повинен чесно поділитися яблоком із Олесею.

Івась: Що то значить чесно?

Мати: Ти мусиш сестрі дати більшу часть яблока.

Івась: То хай Олеся поділиться зі мною чесно.

ДОЛЯ ВЧИТЕЛЬСТВА В ХОТИНЩИНІ.

Послідне засідання конгресу вчителів закінчилося великим скандалом. На трибуну виступив учитель Якубеску, депутат з Бесарабії. Бесідник вказує на те, яку корупцію і прямо злочинність завело правительство через те, що інспекторами назначує не тих учителів, котрі кваліфіковані на це, але виключно своїх партійних прибічників, що не мають нічого спільного з учительством, а лишень переслідують учителів. Бесідник наводить десятки примірів про терор над учителями і вкінці піднесеним голосом кличе на всю салю: „Слухайте, слухайте, між вами є сьогодня інспектор, котрий своїми доносами сіґуранці в Хотині добився того, що 36 учителів з ХоХтинщини замкнено в тюрму, де вони вже другий рік сидять без слідства". Бесідник роздає зібраним фотографії, на яких видно арештованих учителів в кайданах, окружених жандармськими багнетами.

Серед салі почувся істеричний плач. Це одна з присутних учительок пізнає свого арештованого мужа на фотографії. Бесідник наводить факти, як інспектори бють в Бесарабії вчителів в лице та насилують учительок*).

Серед учителів піднялося стихійне обурення, вони з кулаками кидаються на присутного хотинського інспектора і жадають від нього обяснень. Цей зблід увесь, не може вимовити ні слова, біжить до предсідателя і той спасає його від ударів. Якубеску закінчує свій доклад і завзиває, щоби зїзд в категоричній формі зажадав від правительства, щоби воно вже раз на завсігди оставило школу для учителя, а не для жандарма.

*) Агенти сіґуранци кожної хвилі вриваються до школи, жандарми приходять до кляс, проганяють учителів з катедр, забирають з собою катальоґи, а інспектори або мовчать, або потім ще й виправдують жандармів.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ОБЄДНАННЯ СОЦІЯЛІСТИЧНИХ ПАРТІЙ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ.

На днях доконується обєднання двох соціялістичних партій Західної України, а саме галицької партії „Народної Волі" і партії „Селянського Союза". Органи обох партій, львівська „Воля Народу" і холмське „Наше Життя" помістили з приводу цього в послідних числах передовиці, в яких розбирається потребу і мотиви такого обєднання соціялістичного руху серед селянських і робітничих мас Західної України. В „Нашім Життю" Маківка подає причини, ізза яких не прийшло до обєднання з українською соц.-радикальною партією, а саме тому, що „радикальна партія не має програми, яка відповідала би селянам і робітникам", „руководять нею отамани, що хочуть ще й досі брязкнути зброєю проти східних братів".

ЖАРТИ.

Господиня: Горпино, ти чому обмила вікна лише з середини, а знадвору ні?

Служниця: Прошу пані, з середини я обмила, щоби пані могли визирати крізь вікно на вулицю, а знадвору я не мила, щоби цікаві люди не могли заглядати до нас із улиці!

В трамваю.

— То скандал, тепер люде зовсім не розуміються на чемности! — нарікає в трамваєвому возі подорожний.

— Якжеж ви можете нарікати? — питається його кондуктор. — Таж один добродій уступив вам місце тай ви сиділи весь час!

— Так, але моя жінка мусила стояти весь час.

Чоловік: Як я був іще молодий, казав мені лікар перестати курити, а ні то матиму коротку память.

Жінка: Чому ж ти не перестав?

Жінка (в готели): Тепер прошу дати мені рахунок! Але не кажіть нічого мому чоловікові, бо він хорий на серце!

ОЛЕКСІЙ К. ТОЛСТОЙ.

КНЯЗЬ СЕРЕБРЯНИЙ

(Повість з часів царя Івана Грізного). (8)

Князя певно не переконали би темні слова незнакомця, але гнів його вспів уже простигнути. Він розсудив, що скора розправа зі злодіями не богато принесе користи, коли натомісць завдавши їх до суду, він може відкрити всю шайку сих загадочних грабителів. Роспитавши подрібно, де сидить найблизший судовий староста, він приказав старшому ратникови з товаришами відвести туда полонених, і обявив, що поїде далі з одним Михеїчем.

— В твоїй власти посилати сих собак до судового старости, — сказав незнакомий, — тілько повір мені, староста сейчас повелить розвязати їм руки. Ліпше би тобі самому пустити їх на всі чотири вітри. Впрочім, на то твоя боярська воля.

Михеїч слухав все мовчки, і тілько чухався поза ухо. Коли незнакомець скінчив, старий стремінний приступив до князя і поклонився йому в пояс.

— Батюшка боярине, — сказав він, — воно то може сей молодець і правду говорить: відай староста таки пустить отсих розбійників. А вже коли ти їх, з доброго серця твого, від стричка помилував, за що Бог і тебе, батюшка, не оставить, то дозволь хоть, на відправу, на всякий случай, вліпити їм по пів соточки букв, щоби на дальше не душегубствували, біс би їх побрав!

І, приймаючи мовчання князя за згоду, він сейчас велів відвести полонених на бік, де справленося з ними точно й скоро, не вважаючи ні на погрози, ні на лютовання Хомяка.

— Се дуже здорова річ!... — сказав Михеїч, вертаючися вдоволений до князя. — Воно з одного боку й нешкідливе, а з другого й памятне для них буде.

Незнакомий, бачилось, сам похваляв щасливу гадку Михеїча. Він усміхався, погладжуючи бороду, але скоро лице його набрало попереднього виразу.

— Боярине, — сказав він, — вже коли ти хочеш їхати з одним тілько стремінним, то позволь хоч мені з товаришами до тебе пристати; нам дорога одна, а разом буде веселійше; а надто час неспокійний, коли прийдеся знов робити руками, то вісім рук більше ніж чотири намолотять.

У князя не було причин підозрівати своїх нових товаришів. Він позволив їм їхати зі собою і, після короткого відпочинку, всі чотири пустились в дорогу.

II.
Нові товариші.

Дорогою Михеїч кілька разів пробував вивідати від незнакомих, хто вони такі, але ті збували його все жартами або викручувалися всяко.

— Тьфу, біс би їх побрав! — сказав наконець сам про себе Михеїч: — що за люде! Немов пискорі які! Думаєш, ось спіймав їх за хвіст, а вони тобі крізь пальці шусть!

Тимчасом зачало темніти; Михеїч підїхав до князя.

— Боярине, — сказав він, — чи добреж ми зробили, що взяли зі собою отсих молодців? Вони щось дуже крутять, ніяк від них толку не дібешся. Тай люде вони плечисті, не згірші Хомяка. Чи не лихі се, бува, люде?

— А хоть і лихі, — відповів безжурно князь, — то всеж вони обстануть за нами, коли попадуться нам ще може опричники!

— А біда їх знає, чи постоять, батюшка! Ворон воронови очей не виколе; а я чув, як вони між собою поговорювали чортзна якою мовою, а бачиться було по нашому! Стережись, боярине, стереженому коневи і звір не шкодить!

Темнота змагалася. Михеїч замовк. Боярин також мовчав. Чути було тілько кінський стукіт та порскання.

Їхали лісом. Один з незнакомих затяг пісню, другий став помагати.

Пісня та, в ночи, серед ліса після всіх денних пригод, дивно вразила князя: йому стало сумно. Він нагадав собі бувше, нагадав відїзд свій з Москви, перед пятьма роками, і в душі опинився знов в тій церкві, де перед відїздом слухав молебень і де крізь урочистий спів, крізь шепіт товпи, його поразив ніжний і звучний голос, котрого не заглушив ні стук мечів, ні гук литовських пушок. „Прости, князю, — говорив йому нишком сей голос, — я буду за тебе молитись!..."

Тимчасом незнакомі співали далі, та слова їх не відповідали роздумі боярина. В пісні говорилось про широкі степи, про матінку Волґу, про вільне бурлацьке життя. Голоси то сходились, то розходились, то плили рівним ходом, як ріка широка, то бурними хвилями піднимались і опускались, і наконець, підлетівши високо, високо, губилися в небі, як орли з розпростертими крилами.

Свист перебив думки боярина. Два мущини вискочили зза дерева й схопили його коня за поводи. Два другі вхопили його самого за руки. Спротивитись було годі.

— Ах, злодії! — скрикнув Михеїч, котрого також окружили незнакомі люде — ах, біс би їх побрав! Отже вивели в поле, окаянні!

— Хто їде? — спитав грубий голос.

— Бабине веретено! — відповів молодший з нових товаришів князя.

— В дідовім ходаку! — добавив грубий голос.

— Відки Бог провадить, земляки?

— Не тряси яблоні! Дай дріжджам скиснути, в четверо уродить! — продовжав князів товариш.

Руки, котрі держали князя, сейчас опали, і кінь, почувши волю, взявся знов порскати й тупотіти.

— Бачиш, боярине, — сказав незнакомець, порівнавшися з князем, — чиж не говорив я тобі, що чотиром веселійше їхати, ніж одному! Тепер нехай ми тебе відпровадимо ще до млина, а там розстанемося. В млині буде тобі нічліг і годівля для коней. Туда буде верств дві, найбільше, а там швидко й Москва!

— Спасибі, хлопці, за услугу. Коли прийдеся нам коли стрітитись, я не забуду відплатитися!

— Не тобі, князю, а нам памятати услуги. Та ледви чи мій коли й зійдемося. А колиб прийшов Бог, так не забудь, що наш брат добро памятає, і що ми завсіди тобі вірні холопи!

— Спасибі, діти; а імени свого не скажете?

— У мене імя не одно — відповів молодший з незнакомих. На тепер я Ваньо Перстінь, а там може й друге прізвище для мене найдеться.

Небавом вони наблизилися до млина. Хоч була глуха ніч, однак колесо шуміло в воді. На свист Перстеня показався мельник. Лиця його годі було розглядіти крізь нічну пітьму, але по голосі мож було догадатися, що він чоловік старий.

— Ах, мій ти добродію! — сказав він Перстеневи, — не сподівався я тебе сегодня бачити, та ще й з гостями! Щоби тобі шкодило з ними вже до Москви доїхати? А у мене, бітеньки, нема ні вівса, ні сіна, ні вечері!

Перстінь сказав щось мельникови на незрозумілій мові. Старий відповів такими незрозумілими словами, і додав півголосом:

— І рад би я, батеньку, та гостя очікую; такого гостя — сохрань Господи, який сердитий!

— А комора за ставом? — сказав Перстінь.

— Геть набита міхами!

— А силанець? Слухай, брате, аби сейчас найшлося місце, овес для коней і вечеря для боярина! Адже ми знаємо один другого, не забивай мені баки!

Мельник, воркотячи повів гостей на десять кроків від млина до комори, де про міхи з зерном та мукою було ще досить місця.

Заки він сходив за скинками, Перстінь і його товариші попращалися з боярином.

— А скажіть, хлопці, — спитав Михеїч, — деж відшукати вас, колиб була в нинішній справі треба було князеви свідків.

— Спитай вітра, — відповів Перстінь, — відки він? Спитай біжучої хвилі, де вона живе? Ми, мов стріли остріі з тятиви летимо: куди вбеся калена стріла, там і дім її! На свідків, продовжав він, усміхаючись, — ми його князівській милости не годимось. А колиб нас на що друге треба було — приходи, старенький, до мельника; він тобі скаже, як відшукати Ваня Перстеня!

— Он як, біс би його побрав! — воркнув собі під носом Михеїч: — які кучеряві речі виговорює.

— Боярине, — сказав Перстінь на відході, — послухай мене, не хвалися в Москві, що ти хотів повісити слугу Малюти Скуратова, а потім обив його як Сидорову козу!

(Далі буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".